

Initiatiefvoorstel

Onderwerp

Duurzaam (Ver)Bouwen

Tenda Hoffmans.
(Groen Links),
Jan de Ridder
(PvdA)

E-mail:
J.A.deRidder@uva.nl

Bestuurlijke context

Eind 2005 is er door de raad aan de hand van een nota over duurzaam nieuwbouw een besluit genomen om bij nieuwbouwprojecten in Haarlem strengere normen te gebruiken dan wettelijk moet. Daarnaast is afgesproken om particulieren op te roepen vergelijkbare eisen te stellen. In maart 2007 is raadsbreed de motie 'Haarlem klimaatneutraal' aangenomen. Naar aanleiding daarvan is op 26 november 2007 in de Toneelschuur een conferentie geweest over klimaatneutraal en binnenkort komt er een vervolgconferentie.

Belangrijke punten uit het initiatiefvoorstel

Waarom?

Duurzaam (ver)bouwen is belangrijk omdat het veel milieuwinst oplevert, bijdraagt aan de volksgezondheid, de energiekosten voor burgers omlaag brengt en economisch voordelig is. Wij vinden het belangrijk om temidden van allerlei activiteiten die in Haarlem worden ondernomen te laten zien dat ook de raad in actie wil komen. Bij het milieu gaat het niet langer om straks, maar om nu.

Hoe?

Voor wat betreft de nieuwbouwprojecten willen we de lijn doortrekken die in de nota van november 2005 is ingezet. Door verdere isolatie van huizen, gebruik van energiezuinige materialen en het zorgen voor ontwerpen die gebruik van zonne-energie mogelijk maken, moet het mogelijk zijn om het streefniveau van de Gemeentelijke Prestatie Richtlijn Duurzaam Bouwen (GPR) te verhogen. Bij renovaties en verbouwingen kunnen de corporaties een belangrijke rol spelen. We willen echter dat de gemeente ook een actieve rol speelt om duurzaam verbouwen door particulieren te stimuleren. Veel mensen willen best, maar hebben wel een steuntje in de rug nodig. Steun kan bestaan uit advies over wat er kan en hoe het moet worden aangepakt. Daarnaast kan samenwerking met de bureaus de investeringen goedkoper maken. We willen dat de gemeente het initiatief neemt om mogelijke financiers van investeringen zoals banken en energiebedrijven te koppelen aan particuliere initiatieven en we willen dat opbouwwerkers worden ingeschakeld om die initiatieven tot stand te brengen. Wij denken daarbij aan het soort deskundigheid dat in de vroegere bouw bureaus voorhanden was. Het is belangrijk om aanwezige kennis te bundelen in een kenniscentrum van waaruit burgers en opbouwwerkers kunnen worden geadviseerd. Een gunstig neveneffect van het in buurten samen werken aan het "duurzamer" maken van de huizen is dat het ook saamhorigheid en cohesie kan bevorderen.

Financiën

De indieners gaan er vanuit dat het voorstel geen directe financiële consequenties heeft, maar dat één en ander kan worden gerealiseerd door samenwerken met externe partners en het verschuiven van bestaande budgetten. Als het college denkt dat er wel extra geld nodig is om de voorstellen te realiseren dan zien we daar graag ruim voor de kadernota onderbouwde voorstellen voor tegemoet.

Voorgesteld besluit

De raad verzoekt het College om:

1. Bij nieuwbouwprojecten waar de gemeente bij betrokken is de basiskwaliteit duurzaam bouwen te verhogen door:
 - voortaan een GPR 7 in Haarlem als minimaal niveau te beschouwen voor de basiskwaliteit;
 - binnen een half jaar aan de raad te rapporteren over het tempo waarin en de voorwaarden waaronder een GPR van 8 als minimaal niveau voor de basiskwaliteit haalbaar is.
2. Duurzaam (ver)bouwen door particulieren in Haarlem te stimuleren door
 - een milieukenniscentrum te starten waar burgers om advies kunnen vragen
 - opbouwwerkers in te schakelen om het tot stand komen van samenwerkingsprojecten tussen particulieren te bevorderen en te ondersteunen
3. Initiatieven te ondernemen om banken en/of energiebedrijven over te halen om de noodzakelijke extra investeringen voor duurzame nieuwbouw en verbouw in Haarlem voor te financieren.

1. Inleiding

Sinds de raad op 6 november 2006 de motie heeft aangenomen om middelbare scholieren in staat te stellen gratis de film *An Inconvenient Truth* van Al Gore te bekijken, staat milieu en duurzaamheid ook in Haarlem weer nadrukkelijk op de publieke en politieke agenda. De conferentie die op 26 oktober 2007 is georganiseerd naar aanleiding van de motie 'Haarlem klimaatneutraal' laat niet alleen zien dat het belang breed wordt onderstreept, maar ook dat er breed draagvlak is om er echt wat aan te doen.

De initiatiefnemers willen met hun initiatief de ambities in Haarlem een concrete impuls geven. De conferentie had als doel burgers en organisaties uit te nodigen om hun bijdrage te leveren. De bedoeling is dat op de vervolgconferentie in maart 2008 ideeën worden geïnventariseerd. De initiatiefnemers willen met hun initiatief onderstrepen dat temidden van allerlei activiteiten ook de raad actief wil meewerken en meedenken om het proces richting een klimaatneutraal Haarlem te versnellen.

In dit voorstel concentreren we ons op maatregelen voor *duurzaam bouwen* en *-verbouwen* in Haarlem. Bij duurzaam (ver)bouwen gaat het erom met behulp van milieuvriendelijke materialen gebouwen met een hoge woonkwaliteit en een gezond binnenmilieu te realiseren, die weinig energie en water gebruiken.

2. Duurzaam bouwen, waar gaat het over?

Waarom moet het?

- Er is veel milieuwinst te halen in de bouwsector. De bouwsector is goed voor 7% van het Bruto Nationaal Product (BNP) en verantwoordelijk voor 31% van het verkeer, 35% van het afval en 30% van het energiegebruik.²
- Het levert een bijdrage aan de volksgezondheid. Er is sprake van een direct verband met gezondheid. Duurzaam bouwen levert een gezonde woning op.
- Het levert economisch voordeel op. Voor ontwikkelaars, aannemers en bewoners. Er is sprake voor bewoners van extra investeringen (2 a 4 %), maar dit wordt in de exploitatie doorgaans ruimschoots terugverdiend, bijvoorbeeld door lagere energielasten.
- Het zorgt voor innovatie. Er zijn voorbeelden te noemen waarbij in een paar jaar de kosten van de investeringen sterk dalen. Druk om nu al bijvoorbeeld een lagere EPC norm dan wettelijk te gebruiken bij bepaalde projecten, zorgt voor een bedrijfsleven dat al relatief goedkoop kan produceren als de wet daadwerkelijk wordt aangepast.

Wat is duurzaam bouwen en verbouwen?

Bij duurzaam bouwen en verbouwen kan het concreet om heel veel verschillende zaken gaan. Besparing van energie, gebruik van duurzame materialen, een milieuvriendelijke afvalverwerking, het creëren van een gezond binnenklimaat et cetera. Voor het besparen van energie spreekt men wel over de *Trias Energetica* (zie kader). Daarbij wordt benadrukt dat het allereerst gaat om het besparen op energiegebruik. Maatregelen op dat terrein worden wel samengevat als "passief bouwen". Dit is een verzamelnaam voor die manieren van bouwen, waarbij een goed binnenklimaat wordt gerealiseerd zonder traditionele verwarming- of koelsystemen. Vergelijking van een gemiddelde nieuwe woning met bijvoorbeeld een passief huis levert een energiebesparing op van 80% (zie verder: www.passiefbouwen.nl). Na besparing hebben de volgende stappen te maken met het gebruiken van duurzame energiebronnen en de inzet van efficiënte technieken om energie op te wekken.

Wat is Trias Energetica?

Trias Energetica is een begrip waarmee de volgorde van drie stappen naar een zo duurzaam mogelijke energievoorziening wordt aangeduid:

1. Beperk de vraag naar energie door toepassen van vraagbeperkende maatregelen;
2. Gebruik zoveel mogelijk duurzame energiebronnen om de energie die nog nodig is op te wekken;
3. Zet efficiënte technieken in om het resterende energieverbruik op te wekken.

Bron: www.senternovem.nl

Wat kan er bij nieuwbouw?

De gemeente Tilburg heeft een instrument ontwikkeld, de Gemeentelijke Praktijk Richtlijn (GPR), die momenteel als de standaard voor duurzaam bouwen kan gelden. Ook in Haarlem wordt die richtlijn gebruikt. De GPR stelt eisen aan duurzaamheid op het gebied van energie, materialen, afval, water, gezondheid en woonkwaliteit en is geschikt om prestatiegerichte ambities te formuleren, biedt flexibiliteit bij het ontwerp en geeft duidelijkheid bij het toetsen van projecten. Het wordt gebruikt om invulling te geven aan een actief, realistisch en ambitieus milieubeleid. Voor elk thema geeft GPR Gebouw een kwaliteitsscore op een schaal van 1 tot 10. Hoe hoger de kwaliteit - of hoe lager de milieubelasting - hoe hoger de score. Een score van 5 komt - indien relevant - overeen met het niveau van het Bouwbesluit (Zie verder: www.gprgebouw.nl). Een hogere score kan worden bereikt door verdere isolatie van huizen, gebruik van energiezuinige materialen en het zorgen voor ontwerpen die gebruik van zonne-energie mogelijk maken.

Wat kan er bij verbouw?

Corporaties kunnen een belangrijke rol spelen bij het duurzaam verbouwen. De corporaties hebben daar zelf al inspanningsverplichtingen voor geformuleerd en zijn ook bereid daar nog nadere afspraken over te maken. Het is belangrijk dat de gemeente daarbij stimulerend optreedt. Daarnaast kan de gemeente een actieve rol spelen om duurzaam verbouwen door particulieren te stimuleren. Veel mensen willen best, maar hebben wel een steuntje in de rug nodig. Een goed advies over hoe het eigen huis duurzamer kan worden gemaakt en hoe dat vervolgens moet worden aangepakt, kan veel effect hebben. Opbouwwerkers kunnen worden ingeschakeld om mensen te helpen bij het zoeken van wegen om duurzaam te verbouwen en samenwerking tussen particulieren in wijken tot stand te brengen om samen woningen “duurzamer” te maken. Het is belangrijk dat er ook een milieukenniscentrum komt waar particulieren advies kunnen vragen en wat opbouwwerkers als uitvalsbasis en kennisbron kunnen gebruiken.

Als woonblokken of hele straten de krachten bundelen bij bijvoorbeeld isolatiemaatregelen of de installatie van zonnepanelen, kan er door schaalvoordelen met minder geld meer worden bereikt. In het verleden zijn die organisaties ook als ondersteuners van bewoners betrokken geweest bij de funderingsproblemen in wijken. Er is wellicht in Haarlem nog steeds deskundigheid aanwezig op het terrein van bouwkundig advies gekoppeld aan de organisatie van sociale processen gericht op draagvlak om in buurten tot gezamenlijke acties te komen. Een gunstig neveneffect van het in buurten samen werken aan het “duurzamer” maken van de huizen ook saamhorigheid en cohesie kan bevorderen.

Investerings in duurzaam bouwen zullen uiteindelijk ook in economische zin veel rendement opleveren. Voor veel burgers vormen de energielasten een steeds groter deel van hun woonlasten. Ook vanuit dat perspectief is het belangrijk om daadkrachtig aan de slag te gaan. Voor individuele particulieren kan het echter lastig zijn om de noodzakelijke investeringen te financieren. We willen daarom dat de gemeente initiatieven neemt om mogelijke financiers zoals banken en/of energiebedrijven te betrekken bij het duurzaam maken van onze stad. Financiers kunnen worden

terugbetaald uit de lagere energiekosten. Ook dit is allemaal een stuk makkelijker en goedkoper te organiseren als er schaalgrootte wordt bereikt doormiddel van samenwerking van particulieren.

Wat gebeurt er nu al in Haarlem?

Eind 2005 is door de raad de nota ‘Duurzame nieuwbouwwoningen’ aangenomen. In deze nota staat ondermeer dat Haarlem zoveel mogelijk strengere normen gebruikt dan wettelijk moet. De gemeente Haarlem heeft daarbij een GPR van 6 als norm gesteld. Daarnaast zijn in de afgelopen jaren diverse nota’s vastgesteld waarin het Haarlemse beleid op het gebied van duurzaamheid wordt beschreven, zoals:

- Nota Praktijk richtlijn duurzame stedenbouw
- Structuurplan met ontwerpprincipes uit de duurzame stedenbouw
- Algemeen Programma van eisen Beheer Openbare Ruimte met vaste maatregelen uit het Nationaal Pakket Duurzame Grond
- Nota Klimaatbeleid
- Plan van aanpak Klimaatbeleid

3. Randvoorwaarden

Financiële consequenties voor de gemeente

Het initiatiefvoorstel beoogt het belang van duurzaam bouwen binnen het beleid en de organisatie van Haarlem te borgen en - met gebruikmaking van objectieve criteria, i.c. GPR – op een hoger plan te brengen. Daarnaast willen de indieners bestaande kanalen gebruiken om duurzaam verbouwen door particulieren te stimuleren. De indieners verwachten dat dit te verwezenlijken is zonder dat daar directe financiële consequenties voor de gemeente aan verbonden zijn. Eén en ander zou moeten kunnen worden gerealiseerd door samenwerken met externe partners en het verschuiven van bestaande budgetten. Als het college denkt dat er wel extra geld nodig is om de voorstellen te realiseren dan zien we daar graag zo snel mogelijk, en in ieder geval voor de kadernota, onderbouwde voorstellen voor tegemoet.

Belangrijk om het goed te borgen in de organisatie

Het is vaak in de praktijk moeilijk om de continuïteit in het beleid van duurzaam bouwen te handhaven en alle belangrijke diensten in dezelfde richting te laten werken. De ontwikkeling ‘van marge tot mainstream’ blijft een grote opgave. Wij willen dat in de hele gemeentelijke organisatie de aandacht voor duurzaamheid wordt verankerd. Het moet dus niet gaan om “alleen de afdeling milieu” of “alleen het projectenbureau”. Het moet een aandachtspunt zijn in de gehele bouwcyclus, inclusief ondersteuning van bewoners en daarmee ook in de hele organisatie.

Harde afspraken over nieuwbouw

We denken dat het vastleggen van duidelijke en concrete afspraken een belangrijk middel is om de organisatie scherp te laten sturen op duurzaam bouwen. Een scherpe norm kan daarbij helpen en de GPR is daarvoor het hulpmiddel. We kiezen daarbij bewust voor een verdergaand beleid dan landelijk is afgesproken. Het kan dan ook zijn dat in een specifiek geval het halen van de norm om de een of andere reden niet haalbaar is. Dan verwachten we een duidelijke motivatie. We willen het beleid omdraaien van *nee, behalve* naar *ja, tenzij*.

Woonlasten niet omhoog maar omlaag

Naast milieuwinst is het verminderen van woonlasten ook een belangrijk voordeel van het duurzaam (ver)bouwen. Een probleem is dat het relatief lang duurt voordat extra investeringen zich terugvertalen in lagere energiekosten. We willen daarom dat de gemeente op zoek gaat naar private partijen die willen helpen bij de investeringen. Banken en energiebedrijven zijn daarbij interessante partners. Een constructie waarbij zij investeren en pas geleidelijk via een extra opslag op de energierekening terugbetaald worden, lijkt ons haalbaar. Daarmee worden de noodzakelijke

investeringen niet gefinancierd uit een stijging van de woonlasten, maar uit de opbrengsten van de energiebesparing en na een aantal jaren zullen de woonlasten zelfs kunnen gaan dalen.

4. Voorstel

Voor wat betreft de nieuwbouwprojecten waar de gemeente bij betrokken is, willen we de lijn doortrekken die in de nota van november 2005 is ingezet. Door verdere isolatie van huizen, gebruik van energiezuinige materialen, zorgen voor ontwerpen die gebruik van zonne-energie mogelijk maken, moet het mogelijk zijn om het streefniveau van de Gemeentelijke Prestatie Richtlijn Duurzaam Bouwen (GPR) te verhogen. Wij vragen in dit initiatiefvoorstel om een score van 7 in de GPR-systematiek, met een streven naar een 8. We rekenen er op dat een GPR van 8 voor het eind van deze collegeperiode te bereiken is.

Ten aanzien van verbouw vragen wij in dit initiatiefvoorstel om een milieukenniscentrum op te richten en opbouwwerkers te laten werken aan samenwerkingsprojecten gericht op het tot stand brengen van duurzaamheidsprojecten.

Belangrijk onderdeel van ons voorstel is ook dat de gemeente het initiatief neemt om private partijen te betrekken bij de financiering van investeringen.

Willen is kunnen

Initiatiefvoorstel en raadsbesluit moeten het college en het ambtenarenapparaat stimuleren om duurzaam bouwen krachtig op te pakken. Het maakt ook duidelijk dat de raad wil bijdragen aan de afgesproken duurzaamheidsinspanningen. Het blijven uitstralen van politieke wil is belangrijk om het proces richting een klimaatneutrale gemeente goed te laten verlopen en te versnellen. Gegeven de klimaatproblemen is de noodzaak daarvoor groot en dat wordt ook aan alle kanten gevoeld. Daarnaast is het stimuleren van duurzaam (ver)bouwen echter ook een belangrijk middel om op termijn de stijging van woonlasten te beperken en het is inspirerend, innovatief, toekomstgericht en daardoor ook economisch van groot belang.

Besluit

De raad van de gemeente Haarlem, gezien het initiatiefvoorstel 'Duurzaam Bouwen: Haarlem voorop!', besluit het College te verzoeken om:

1. Bij nieuwbouwprojecten waar de gemeente bij betrokken is de basiskwaliteit duurzaam bouwen te verhogen door:
 - voortaan een GPR 7 in Haarlem als minimaal niveau te beschouwen voor de basiskwaliteit;
 - binnen een half jaar aan de raad te rapporteren over het tempo waarin en de voorwaarden waaronder een GPR van 8 als minimaal niveau voor de basiskwaliteit haalbaar is.
2. Duurzaam (ver)bouwen door particulieren in Haarlem te stimuleren door
 - een milieukenniscentrum te starten waar burgers om advies kunnen vragen
 - opbouwwerkers in te schakelen om het tot stand komen van samenwerkingsprojecten tussen particulieren te bevorderen en te ondersteunen
3. Initiatieven te ondernemen om banken en/of energiebedrijven over te halen om de noodzakelijke extra investeringen noodzakelijk voor duurzame nieuwbouw en verbouw in Haarlem voor te financieren.

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van (datum).